

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бердяев Н. А. Истоки и смысл русского коммунизма / Н. А. Бердяев — М. : Наука , 1990. — 221 с.
2. Бердяев Н. А. Русская идея. Судьба России / Н. А. Бердяев — М. : Сварог , 1997. — 541с.
3. Бердяев Н. А. Самопознание. Опыт философской автобиографии / Н. А. Бердяев — М. : Мысль , 1990. — 320 с.
4. Булгаков С. Н. Православие. / С. Н. Булгаков — М. : Фолио , 2001. — 480 с.
5. Попков В. В. Раскрепощение духа. Феномен революции в социальной философии Н. Бердяева. / В. В. Попков — Одесса : Астропринт , 2007. — 304 с.
6. Хоскинг Дж. Россия: народ и империя./ Хоскинг Дж ; пер. с англ. — Смоленск. : Русич , 2000. — 512 с.

Маркітян Гаяне Миколаївна, аспірантка кафедри філософії та основ загальногуманітарного знання, ОНУ імені І.І.Мечникова

УДК: 167:316.4:172.4

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ТА ТОЛЕРАНТНІСТЬ В ЇХ СОЦІО-ФІЛОСОФСЬКОМУ ВИМІРІ

Стаття присвячена розгляду різноманітних підходів до питання про процес глобалізації у його співвіднесенні із явищем толерантності. Увага приділяється специфіці розуміння взаємозв'язку понять глобалізації та толерантності в їх соціо-філософському вимірі.

Ключові слова: глобалізація, толерантність, справедливість.

Статья посвящена рассмотрению различных подходов к вопросу о процессе глобализации в его соотношении с явлением толерантности. Внимание подлежит специфика трактовки взаимосвязи понятий глобализации и толерантности в их социо-философском измерении.

Ключевые слова: глобализация, толерантность, справедливость.

The article is devoted to the consideration of various approaches to the problem of globalization in its relation to the phenomenon of tolerance. The main attention is paid to the special understanding of the interconnection between the notions of globalization and tolerance in their social and philosophical dimensions.

Key words: globalization, tolerance, justice.

Життя сучасної людини нерозривно пов'язане з поняттям глобалізації, вивченню якої сьогодні присвячена чимала кількість літератури як серед вітчизняних, так і серед зарубіжних дослідників. Треба сказати, що однозначної концепції глобалізації сьогодні не існує, так само як і не існує однозначної, прийнятої всіма оцінки даного процесу. Проте у визначенні основних характеристик глобалізації спостерігаються точки зіткнення. Зокрема, якщо російський дослідник Делягін М. визначає глобалізацію як «...руйнування адміністративних бар'єрів між країнами, планетарне об'єднання регіональних фінансових ринків, придбання фінансовими потоками, конкуренцією, інформацією і технологіями загального світового характеру» [цит. за: 1], то це визначення цілком можна доповнити словами його західного колеги Кастельса М.: «Під глобальною економікою ми розуміємо економіку, яка працює спільно в реальному часі в планетарному масштабі. Це економіка, в якій потоки капіталів, ринків праці, інформації, сировини, менеджменту і організації інтернаціоналізуються і стають повністю взаємозалежними» [цит. за: 4]. Ряд інших визначень глобалізації також відзначає її глобальний, всеосяжний характер перш за все в економічних, політичних, політико-правових аспектах.

При цьому, залучаючи різні країни, народи, культури до єдиного інформаційного, економічного та інших просторів, глобалізація тим саме створює єдиний взаємопов'язаний світ, «в якому народи не відокремлені один від одного звичними протекціоністськими бар'єрами і кордонами, що одночасно і перешкоджають їх спілкуванню і оберігають їх від нерегульованих зовнішніх дій» [5, с. 196]. Глобалізація з причини своєї специфіки «зіштовхує» різні за своїм економічним розвитком, військово-стратегічним, інформаційним рівнем народи і держави, що спричиняє різноманітні трансформації і в соціально-комунікативному середовищі. Сприйняття «Іншого», «інших» в сучасних умовах (це і

входження країн до світової економіки, створення єдиного інформаційного поля, зростаючий рівень еміграції) може набувати абсолютно різних оцінювальних маркіровок – від простого «терпіння» до вкрай негативного «несприйняття», що межує з ворожістю, яка викликає різні конфлікти, аж до військових зіткнень.

Саме тому, говорячи про глобалізацію, неможливо уникнути використання поняття толерантності, яка так само, як і поняття глобалізації, потребує подальшого дослідження і аналізу з причин своєї багатомірності та багатозначності. Специфіка сучасних взаємин між народами або окремими людьми визначає актуальність дослідження глобалізації в її соціо-філософському вимірі і нерозривно у зв'язку з питанням толерантності. У зв'язку з цим вважається за доцільне позначити **мету даної статті** саме як спробу вказати аспекти соціально-філософського аналізу процесу глобалізації в його співвіднесенні з питанням про толерантність, що однозначно відіграє своє значення на різних комунікативних рівнях: міжособовому, соціальному, соціально-культурному та інш.

Отже, «глобалізація» та «толерантність»...Як можна розуміти їх співвідношення, в чьому полягає специфіка їх взаємодії, яку оцінку маємо право надати як процесу глобалізації, так і явищу толерантності? У пошуках відповіді на ці запитання можна знайти досить протилежні точки зору, при цьому спостерігається доволі цікава картина: вкрай негативне відношення до глобалізації у деяких авторів та дослідників поєднується з доволі негативним та однобічним розумінням толерантності, та, навпаки, більш нейтральне та помірковане відношення до сучасних глобалізаційних процесів розгортається на фоні аналогічного відношення до явища толерантності. Наприклад, на думку Муравицького В. О., що виходить з позиції розуміння глобалізації як перш за все процесу уніфікації національних культур та ідентичностей згідно західних, в першу чергу, американських, стандартів, толерантність виявляється саме як засіб для здійснення цього процесу.

На його погляд, «толерантність виступає тут як моральна та етична категорія..., що не дозволяє та не припускає критичного...відношення до теорій та ідей, що є шкідливі та ворожі для цього суспільства. Шляхом нав'язування певних цінностей визначається світогляд, а він в свою чергу обумовлює засоби та межі діяльності людини: в парадигмі певних цінностей існує та діє людина». Як результат, робить висновок дослідник, «...будь-яка більш-менш серйозна критика, будь-які порівняно активні дії проти ворожих ідей та теорій, що руйнують це суспільство, сприймаються як *нетолерантні, тоталитарні, антигуманні*» [3]. Тим саме поняття толерантності, на думку автора, слугує виключно інтересам західної культури, її стандартам, її світогляду, що, як наслідок, веде до знищення етнічних культур, а замість плюралізму культур ми спостерігаємо «яскравий монолізм». Звідси толерантність стає певним, якщо можна так вимовитися, пріоритетом західної культури та цивілізації, а вся інша – незахідна – культура позбавляється по суті можливості бути толерантною та називатися толерантною лише з причини небажання втрачати свою культурну ідентичність та певною мірою свою культурну «недоторканість».

Не можна однозначно погодитися або однозначно не погодитися з цією думкою, бо врешті-решт автор вищенаведених рядків має певну рацію, бо процес глобалізації дійсно нерозривно пов'язаний із процесом «об'єднання», створенням єдиного простору в його різноманітних формах. Однак, на наш погляд, оцінювати процес глобалізації виключно з якоїсь певної точки зору, у даному випадку, негативної, не вважається за розумне. Не можна випускати з уваги той момент, що процес глобалізації досі продовжується та буде продовжуватись ще не один рік або десятиліття. З цієї причини треба уникати передчасних висновків та однозначних оцінок. За мету необхідно взяти аналіз, дослідження впливу глобалізації на соціально-комунікативне середовище, особливості функціонування соціальної сфери в межах сучасних умов.

В цьому плані позиція, представлена, зокрема, Мчедловим М., Назарчуком А. В. та їх послідовниками, вважається за більш цікаву та перспективну. На їх погляд, глобалізація вкрай потребує встановлення толерантності, яка, всупереч думці Муравицького В. О., цілком обгрунтовано розглядається перш за все як «умова збереження різноманітності» та «історичного права на несхожість, відмінність, інаковість» [6]. Більш того, саме «..боротьба за толерантність в сучасну епоху є боротьбою перш за все за свою національну культуру, за свою самобутність та унікальність, за багатонаціональне цвітіння кольорів всього світового суспільства» [6].

Процес глобалізації, що спостерігається зараз, однозначно актуалізує проблему толерантності як основи мирного співіснування різних народів, держав і культур, при цьому сьогодні як ніколи принципово важно навчитися взаємодії з навколишнім світом, зберігаючи свою культурну ідентичність. Толерантність ви'являється не як те, що «знімає» відмінності, а як раз навпаки, як те, що

визначає мирне співіснування цих самих «відмінностей». Сучасна ситуація – це ситуація, яку можна назвати, висловлюючись словами французького мислителя Левінаса Е., ситуацією «обличчям-до-обличчя» [2, с. 89], коли зустріч з «інаковістю» Іншого неминуча, при цьому ця «інаковість» повинна вважатися самоцінною, а тому потребує пошани і визнання. Сучасна людина повинна зважати на те, що «...поворот до толерантності, що сприймає «інаковість», спонукає до певних змін в способі мислення, менталітеті» [7, с. 280].

Людству належить виробити культуру толерантності, що відповідає сучасним умовам життя людини. З цією метою набувають актуальності дослідження, присвячені аналізу факторів, визначальних для існування толерантності в умовах глобалізації. Серед них, зокрема, відзначають відмінності в рівні життя, у фінансовій забезпеченості, в рівні соціальної захищеності, в наявності правової самостійності та ін. З цієї причини глобалізація, яка для одних розглядається в її позитивному значенні, для інших набуває вкрай негативний відтінок.

По суті це процес, що обумовлює можливості для розвитку для одних країн і проблеми для інших. У зв'язку з цим йдеться про необхідність оцінки глобалізації як явища, що спричиняє за собою безліч наслідків різного характеру. Як відзначає Назарчук А. В., серед наявних в цьому напрямку підходів можна вказати наступні:

1. Епоха глобального економічного зростання. Даний підхід представлений рядом вчених і політиків – Р. Дарендорфом, Ф. Нушелером, О. Лафонтеном, Б. Клінтоном, Б. Гейтсом та ін. У його основі лежить розуміння глобалізації як виключно позитивного явища, що веде до економічного процвітання в планетарному масштабі. Глобалізація з цієї точки зору розглядається як дорога до подолання бідності, скорочення міжнародних конфліктів тощо.

2. Епоха глобального мультикультурного суспільства. Глобалізація розглядається як процес руйнування раніше встановлених кордонів, раніше сформованих ідентичностей. У ідеях, наприклад, С. Хантінгтона, представлена в якості боротьби за перерозподіл влади, ресурсів в умовах зміни геополітичних конфігурацій, зокрема, на кордоні західної і незахідної цивілізацій. Основними питаннями в цьому підході є те, чи буде новий порядок мирним або ні.

3. Глобалізація як системна трансформація соціуму. Глобалізація представлена з точки зору руйнування традиційного системно-політичного порядку, внаслідок чого світ з'являється як той, що «розвивається сам по собі», вислизує від можливості його упорядкувати і спрямувати. Влада переходить в руки транснаціональних корпорацій, міжнародних організацій та інш., які, за переконанням західного дослідника Бека У., не підвизні суспільному контролю. Світ опиняється в ситуації, коли вихід глобалізацією за свої межі веде до серйозних наслідків для всього людства. Аналізу підлягає межа можливостей глобалізації, що мають позитивне значення.

4. Глобалізація як руйнування культур і традицій. В основі даного підходу лежить вкрай негативна оцінка глобалізації як процесу виключно несприятливого у всіх його проявах (економічному, політичному, соціально-культурному та ін.). Глобалізація, на думку прибічників даного підходу (зокрема, антиглобалістів, представників різноманітних радикальних націоналістичних рухів), веде до знецінення національних культур, їх уніфікації, зведення до однієї культурної моделі, а саме західної, що представлена, в першу чергу, Америкою.

Як можна побачити, неоднозначність оцінки явища глобалізації знаходиться в межах від виключно позитивного до виключно негативного сприйняття, при цьому кожен з цих підходів в тій або іншій мірі, на наш погляд, страждає однобічністю.

Необхідно вказати, що глобалізація як невід'ємна особливість життя сучасних людей потребує подальшого аналізу і дослідження, і в цьому плані нам вважається за доцільне здійснення оцінки і розгляду глобалізації перш за все в аспекті толерантності, рівні існуючого її різновиду як основи оптимальної взаємодії між окремими людьми, народами, державами та інш. Дослідження глобалізації у зв'язку з толерантністю повинне займати одне з вирішальних місць в інтересах інтелектуальних кіл гуманітарної думки.

Звертаючись до соціо-гуманітарної думки, спостерігаємо, що ряд авторів пропонують варіанти реалізації толерантності в умовах все більш зростаючої взаємодії безліч «інаковостей». До одного з таких «варіантів» певною мірою можна віднести так званий «прагматичний компроміс під тиском життєвих імперативів» [7, с. 283]. Суть даної ситуації проілюстрована в роботі Блера Рубла під назвою «Другі метрополії», в якій на прикладі величезних мегаполісів, що концентрують неабияку кількість різноманітних інтересів, поглядів, позицій, іноді зовсім протилежних один одному та несумісних один з одним, автор вказує на наявність «толерантності необхідності». Причина такої толерантності – в максимальній територіальній згуртованості та фізичній близькості різних

«інаковостей», що саме і обумовлюють необхідність «терпіти» один одного, створюючи тим саме «прагматичний плюралізм». Виникає питання – чи є даний варіант толерантності найбільш оптимальним для рішення проблем міжособової або міжкультурної взаємодії та взагалі – чи можемо ми назвати цю ситуацію ситуацією толерантності? Гадаємо, що ні: сутність толерантності полягає в її активному, свідомому характері, в її готовності до «зустрічі» з Іншим як носієм іншого виміру, інших понять, традицій, до його сприйняття в його незбагненності та унікальності.

Інший різновид можливості об'єднати суспільство при всій його різноманітності представлений ідеями американського соціолога Джеффри Александера [7, с. 284]. Він пропонує створити ідеологічну утопію, яка зможе вирішити проблему толерантності в рамках даних умов. Йдеться про так звану «цивільну реконструкцію», що бере до уваги розробки прибічників мультикультуралізму, екологів, прибічників незастосування військової сили, прибічників «інформаційного суспільства» і таке інше. Ця утопія дозволить, на думку автора, дати суспільству прийнятні для всіх цивільних рухів етичні ідеали, не зазіхаючи на своєрідність і автономію кожного з рухів і кожного громадянина. Концепція ця досить цікава, проте вона підлягає подальшому глибокому аналізу і розгляду з точки зору ефективності та доцільності її використання в подальшій перспективі.

Особливий інтерес, на нашу думку, при вирішенні проблеми толерантності на загальносвітовому рівні має концепція глобалізації, що належить німецькому філософові До. 0. Апелю і що отримала назву «необмежене комунікативне співтовариство». При цьому основою мирного співіснування є перш за все етична компонента. Світова спільнота в її найбільш оптимальному вигляді в умовах сучасних процесів глобалізації, згідно за Апелем, повинна базуватися на наступних основних моментах:

1. Планетарна етика. Суспільство ви'являється як необмежене, воно є єдиним і, як наслідок, планетарно глобальним.

2. Універсальна етика, згідно з якою кожен можливий учасник стає тим повноцінним учасником загальнопланетарного дискурсу, інтересами якого неможливо нехтувати. «Співтовариство є комунікаційним (а саме таким воно і повинно бути в умовах глобалізації – Г. М.) лише за тієї умови, якщо її члени є – в динамічному сенсі – повноцінно комунікуючими особами, якщо їх інтереси можуть бути вільно виражені і беруться до уваги в спільному дискурсі» [4].

3. «Етика гідності та прав особи. Необхідним є утвердження цінності людської особи та її права на рівність комунікації.

4. Разом з утвердженням прав особистості визнаються й права народів в комунікативному дискурсі. Апелю стверджує: «кожен народ має право на власну культуру..., кожен народ повинен мати в міжнародному діалозі рівне право голосу» [4].

Ця концепція розвитку світового суспільства виявляється досить цікавою з причини акцентуації Апелем саме на етичній компоненті, зокрема, на компоненті справедливості. Вона розглядає перспективи майбутнього суспільства крізь призму реалізації прав та свобод як окремого індивіду, так і окремих народів, національних культур тощо. Аналіз проблем толерантності має, на наш погляд, доволі вагому перспективу, вивчення якої повинно проводитися не тільки на рівні окремих представників соціо-гуманітарної думки, але й на рівні різних досліджувальних центрів. І питання про справедливість не в останню чергу повинно зайняти своє гідне місце в колі гуманітарних розробок, бо це засвідчують соціально-політичні теорії, зокрема, теорія, представлена американським дослідником М. Уолцером.

В його праці під назвою «Про терпимість» на базі зібраного історичного матеріалу, на базі вивченої соціально-політичної та економічної ситуації різних за своєю формою організації (автор розрізняє «багатонаціональні імперії», «міжнародне суспільство», «консоціативний устрій», «національні держави» та «іммігрантські суспільства») країн розглядає терпимість (або толерантність, бо ці терміни для автора є синонімами) у її відношенні до справедливості. Справедливість у розумінні Уолцера є «програма боротьби за збільшення соціальної та економічної рівності» [8, с.126]. Тільки в справедливому суспільстві, на думку Уолцера, можливо говорити про існування толерантності, тому основною метою держави, незалежно від рівня її розвитку, є створення сприятливих умов для здійснення ідеалів справедливості на різних рівнях життя сучасної людини.

Толерантність повинна стверджуватися у якості основної мети глобального масштабу всіма країнами, що утворюють міжнародне суспільство, бо толерантність – це «результат» і результат прагнень всіх народів та країн. В своїх роздумах про толерантність Уолцер схиляється до визнання певної її градації в межах п'ятиох видів – 1. відчуженість, що спричинена знемогою від боротьби, 2. байдужість, 3. моральний стоїцизм, 4. цікавість, та врешті-решт, 5. захоплене схвалення. Всі ці види

можна назвати «толерантністю», але тільки «деяка комбінація цікавості та захопленості» створює той тип толерантності, суть якої, за Уолцером, складається «не в тому аби ліквідувати «нас» та «їх», а в тому, аби забезпечити їх довготривале мирне співіснування та взаємодію» [8, с. 108], що стимулює «самостворення та саморозуміння» всіх відмінностей, які беруть участь у цьому процесі. Отож, за переконанням дослідника, на меті – саме такий різновид толерантності.

Треба сказати, що розробки Уолцера є досить цікавими, бо розглядаючи існування різних видів толерантності в межах вищезгаданих державно-політичних утворень («міжнародне суспільство», «консоціативний устрій», «національні держави» та інше), автор тим саме певною мірою узалежнює ці типи толерантності із певним державно-політичним устроєм країн. Автор дійсно зацікавлений в практичному боці цього питання – соціальному здійсненню толерантності. Уолцер будує своє бачення про соціальні функції терпимості, намагаючись надати їй (терпимості) універсальне нормативне значення, бо врешті-решт Уолцер розглядає ідею терпимості в якості універсального етико-політичного ідеалу. Толерантність розглядається Уолцером як певною мірою ідеологія, бо тільки якщо вона є ідеологією, ми можемо, впевнений Уолцер, говорити про можливість її практичного здійснення. З цього бачення випливає висновок про надання толерантності статусу ідеології, бо саме ідеологія терпимості гарантує соціальну практику терпимості.

Однак така практика пов'язана з певними проблемами, бо водночас поняття ідеології, режиму певною мірою обумовлює ситуації, які відзначені терпимістю і які не відзначені терпимістю. Це – в певному сенсі парадокс, який спостерігається на фоні певної напруги між збереженням індивідуальності окремої людини та відмінностей певних культурно-етнічних угруповань. Врешті-решт Уолцер приходять до певних висновкам, а саме: комплексним вирішенням проблем мультикультуралізму він проголошує соціал-демократію, яка, по суті, передбачає редукцію культурно-політичних проблем до соціально-економічних. Мультикультуралізм як ідеологія виявляється програмою боротьби за збільшення соціальної і економічної рівності, а досягти цієї мети можливо завдяки практичній реалізації головного поняття – поняття справедливості. Як бачимо, розробки в сфері проблематики гармонійного співіснування різних за своїми властивостями народів, об'єднань або окремих людей нерозривно пов'язані з питанням про мультикультуралізм, сенс якого, якщо погоджуватися з Уолцером, – в збереженні самоцінності та самозначущості різноманітних культурних ідентичностей за умов їх функціонування в межах певних державних кордонів, різноманітних угруповань тощо.

Роблячи певні висновки з усіх цих інтелектуальних надбань щодо питання толерантності, треба вказати на наступні моменти: толерантність однозначно є необхідною за умов сучасної глобалізації як ніколи раніше; її ствердження повинно мати на меті рішення проблем на багатьох рівнях людського буття – політичному, соціально-економічному, на рівні культурної ідентифікації, культурного самовизначення. Ситуація сьогодення – це ситуація, яка вкрай потребує вирішення основної мети, – збереження балансу між окремими людьми, окремими народами, країнами, державами, культурно-релігійними утвореннями тощо. Ствердження толерантності – це довготривалий процес, пов'язаний з вирішенням дуже складних проблем, які ще не відомо, чи вдасться їх повністю вирішити. Однак все ж таки необхідно рухатися в цьому напрямку, розробляючи теоретичне підґрунтя для подальших дій. Можливість залучення розробок як соціо-філософського, так і соціо-політичного (зокрема, представленого в концепції М. Уолцера) напрямку вважається за вкрай перспективне та необхідне. Бо, на наш погляд, розгляд глобалізації не тільки як фінансово-економічне явище, а й як соціально-культурне явище, явище, що неможливе без аналізу толерантності як своєї основи, свого фундаменту, потребує залучення різних за своєю специфікою теоретико-пізнавальних надбань.

Подальший аналіз особливостей взаємодії глобалізації та толерантності дозволяє отримати більше інформації щодо розуміння соціо-комунікативних процесів, які зараз спостерігаються, та збільшити шанс визначення можливих варіантів особливостей розгортання та протікання цих процесів в подальшому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Байдаров Э.У. Влияние глобализации на культуру и ценности человека [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://www.inspp.ru/index.php?option=com_content&task=view&id=100&Itemid=0.
2. Левинас Э. Тотальность и Бесконечное// Избранное. Тотальность и Бесконечное. — М., СПб.: Университетская книга, 2000. — С. 66-292.

© **Мысик И. Г.**

3. Муравицкий В. О. Толерантность в межконфессиональных отношениях в контексте глобализации [Электронный ресурс] // Режим доступа : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Phd/2008_9/muravitskij.pdf.

4. Назарчук А. В. Этика глобализирующегося общества [Электронный ресурс] // Режим доступа: <http://www.nazarchuk.com/books/book1.html>.

5. Соловьева И. Глобализация: многоаспектный анализ феномена // Украина в системе современных цивилизаций: трансформации государства и гражданского общества. 21-22 мая 2010 г. Материалы III-й Международной научно-практической конференции. — Одесса : ВМВ , 2010. — С. 196 – 201.

6. Сторчак В.М. Толерантность в социокультурном и политическом пространстве современной России [Электронный ресурс] // Режим доступа: <http://www.rusoir.ru/03print/01/04/>.

7. Толерантность. / Общ. ред. М. П. Мчедлова. — М. : Республика , 2004. — 416 с.

8. Уолцер М. О терпимости / М. О Уолцер ; пер. с англ. И.Мюрнберг. — М. : Идея-Пресс , Дом интеллектуальной книги , 2000. — 160 с.

Мысик И. Г. – доктор философских наук., профессор кафедры философии и социологии Южноукраинского национального педагогического университета имени К. Д. Ушинского

УДК 37.012:101

СПЕЦИФИКА ФИЛОСОФСТВОВАНИЯ В АСПЕКТЕ ОБРАЗОВАНИЯ

У статті розглянута специфіка філософствування як єдність теоретичної рефлексії і найвних форм пізнавальної діяльності, що відображають життєвий світ суб'єкта освіти.

Ключові слова: найвне філософствування, освіта, мовна особистість, пізнавальна діяльність, рефлексія.

В статье рассмотрена специфика философствования как единство теоретической рефлексии и наивных форм познавательной деятельности, отражающих жизненный мир субъекта образования.

Ключевые слова: наивное философствование, образование, языковая личность, познавательная деятельность, рефлексия.

In the article the specific character of philosophizing is regarded as the unity of theoretic reflection and naive forms of cognitive activity reflecting the lifeworld of the subject of education.

Keywords: naive philosophizing, education, language person, cognitive activity, reflection.

Часто, определяя цель обучения, употребляют слово «формировать». Это стало привычным учебно-методическим штампом. Формировать – значит придавать чему-нибудь устойчивость, законченность, определенный тип. Можно ли уповать на то, что с помощью философских дисциплин возможно формирование современного мировоззрения студента, как это заявлено в общих положениях учебных программ? Поддается ли мировоззрение такому воздействию? Становится ли система взглядов – системой убеждений и принципов, духовных и ценностных ориентиров в процессе обучения и освоения философии? Можно ли измерить роль философии в образовании, есть ли критерии?

Ответы на эти вопросы могут быть разные, но способ их получения – схожий. Это конструирование проблемы и ее осмысление, то есть философствование. Цель данной статьи – обозначить актуальность единства академических форм теоретической рефлексии и наивного философствования в аспекте образования.

Культура философствования является важнейшей предпосылкой осознанного мировоззренческого выбора, компонентой успешного освоения философских смыслов, становления философской личности. Философствование – естественная форма выражения мировоззренческой позиции в совокупности духовных сил и экзистенциальной наполненности. Оно предполагает развитую рефлексивность самосознания, информативную и когнитивную компоненты интеллектуального акта.